

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การค้นคว้าอิสระเรื่องภาวะอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะ และปัญหาของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) มีขอบเขตครอบคลุมเกี่ยวกับปริมาณและมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย และผลประกอบการของบริษัทอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกย้อนหลัง 5 ปี คือตั้งแต่ปี 2535-2539 โดยศึกษาจากบริษัทอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่รายได้มากกว่าร้อยละ 50 มาจากการผลิตอาหารทะเลแช่แข็งส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9 บริษัท ตลอดจนปัญหาของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย ทั้งที่เป็นปัญหาจากภายในประเทศและปัญหาจากภายนอกประเทศ ทำการเก็บข้อมูลโดยการค้นคว้าจากเอกสารเป็นหลัก

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาใช้เวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2539 ถึง มีนาคม 2540

ผลการศึกษา

ผลของการศึกษาภาวะอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาวะอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย

1. ปริมาณและมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย

ในอดีต ปริมาณและมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งของไทย ซึ่งประกอบด้วยสินค้าหลัก 3 ชนิด คือ กุ้งแช่แข็ง ปลาแช่แข็ง และปลาหมึกแช่แข็ง มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อปี 2538 อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกเริ่มประสบกับปัญหาหลายประการ ส่งผลให้ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเริ่มชะลอตัวลง และมีการลดลงอย่างมากในปี 2539 โดยมูลค่าการส่งออกกุ้งแช่แข็งซึ่งเป็นอาหารทะเลแช่แข็งที่มีการส่งออกมากที่สุดลดลงถึงร้อยละ 13.71

เมื่อเทียบกับปี 2538 นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามตลาดแล้วพบว่า ตลาดญี่ปุ่นซึ่งเป็นตลาดหลักมีมูลค่าการนำเข้ากุ้งแช่แข็งจากประเทศไทยลดลงถึงร้อยละ 32.7 คือลดลงจาก 18,594.6 ล้านบาท ในปี 2538 เหลือเพียง 12,514.0 ล้านบาท ในปี 2539 ส่วนตลาดอื่นๆ มีมูลค่าการนำเข้าลดลงเล็กน้อย ยกเว้นจีนซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าจากประเทศไทยขยายตัวถึงร้อยละ 96.5 คือเพิ่มขึ้นจาก 1,810.2 ล้านบาท ในปี 2538 เป็น 3,557.2 ล้านบาทในปี 2539

2. ผลประกอบการของบริษัทอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออก

ผลประกอบการของบริษัทอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 9 ราย ที่ใช้เป็นตัวแทนของบริษัทในอุตสาหกรรมนี้ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2535-2537 กล่าวคือมีการขยายตัวทั้งในด้านรายได้และกำไรสุทธิ แต่ในปี 2538-2539 รายได้และกำไรสุทธิของเกือบทุกบริษัทที่ทำการศึกษาลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้ของบริษัทที่ทำการศึกษาลดลงจากร้อยละ 5.31 ในปี 2535 เหลือเพียงร้อยละ 2.99 ในปี 2539 ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาที่เริ่มเกิดขึ้นในปี 2538 ดังกล่าว

ปัญหาของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย

1. ปัญหาจากภายในประเทศ

อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกประสบกับปัญหาหลายประการซึ่งเป็นปัญหาจากภายในประเทศเอง ได้แก่ ปัญหาในด้านการขาดแคลนวัตถุดิบ ทั้งวัตถุดิบจากการเพาะเลี้ยงและจากทะเล เนื่องจากเกิดโรคระบาดในกุ้งกุลาดำ และเกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในทะเล ปัญหาในการผลิต เกิดการขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างแรงงานมีแนวโน้มสูงขึ้น ปัญหาด้านบริการสาธารณูปโภค ได้แก่ น้ำที่ใช้มีราคาแพงและกระแสไฟฟ้าไม่สม่ำเสมอ ตลอดจนปัญหาด้านกฎระเบียบภายในประเทศที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออก ได้แก่ กฎระเบียบที่ซับซ้อนและการปฏิบัติงานที่ล่าช้าของหน่วยงานของรัฐ

2. ปัญหาจากภายนอกประเทศ

ปัญหาจากภายนอกประเทศที่สำคัญ คือ มาตรการและกฎระเบียบของประเทศผู้นำเข้า ได้แก่ มาตรการด้านสุขอนามัย มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรการด้านภาษีศุลกากร ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งของไทยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านการแข่งขัน ไทยต้องเผชิญกับประเทศคู่แข่งที่มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่า และมีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่า

ปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลทำให้อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งของไทยประสบกับภาวะถดถอยในช่วงปี 2538 - 2539 ได้แก่ ปัญหาการเกิดโรคระบาดในการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ปัญหา มาตรการและกฎระเบียบของประเทศผู้นำเข้า และปัญหาประเทศคู่แข่ง ส่วนปัญหาอื่น ๆ เป็นปัญหาที่ประสบมาเป็นเวลานานและส่งผลกระทบไม่รุนแรงนัก

แนวทางการแก้ไขปัญหา

อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทยควรจะมีการวางแผนในด้านวัตถุดิบอย่างเป็นระบบ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและให้ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและชาวประมง เพื่อป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบ และควรปรับตัวโดยการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพเหนือกว่าคู่แข่ง และผลิตสินค้าเพิ่มมูลค่ามากขึ้น มีการเจรจา กับประเทศคู่ค้าในการผ่อนปรนมาตรการต่างๆ ที่เป็นการกีดกันทางการค้า นอกจากนี้ควรจะมีการขยายตลาดเพื่อรองรับสินค้า ทดแทนตลาดเดิมที่มีปัญหา

แนวโน้มของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทย

อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออกของไทยมีแนวโน้มที่ไม่สดใสนัก ในอนาคต ปริมาณและมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ผู้ผลิตรายเล็กจะไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จะเหลือเพียงผู้ผลิตรายใหญ่เพียงไม่กี่รายที่สามารถอยู่รอดได้ โดยจะมีการปรับเปลี่ยนไปผลิตสินค้าเพิ่มมูลค่าเป็นหลัก เนื่องจากสินค้าขั้นปฐมไม่สามารถที่จะแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในด้านต้นทุนได้อีกต่อไป

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

ควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมส่งออกอาหารทะเลแช่แข็ง โดยรวบรวมและประมวลข้อมูล อาทิ ตัวเลขการส่งออก การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กฎระเบียบ และมาตรการของประเทศผู้นำเข้า จากหน่วยราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากปัจจุบันข้อมูลกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ ยากแก่การติดตาม ข้อมูลไม่ค่อยตรงกันและค่อนข้างล่าช้า การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล จะทำให้สามารถเผยแพร่แก่ผู้ส่งออกได้ทันกับความต้องการและได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริง

ส่วนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน อาทิเช่น สถาบันอาหาร (เป็นองค์กรอิสระซึ่งรัฐบาลตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2539 บริหารงานไม่ผูกพันกับกฎและข้อบังคับของราชการ มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในด้านการบริการวิชาการ บริการข้อมูลข่าวสาร และบริการทดสอบวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์อาหาร) สมาคมผู้ค้าผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและอาหารแช่เยือกแข็งไทย ที่จะช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางการแก้ไขไปในทิศทางเดียวกัน และมีนโยบายที่เด่นชัดในทางปฏิบัติ เพื่อให้ประเทศไทยยังคงรักษาสภาพการเป็นผู้นำในการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งต่อไป